

Motion till riksdagen
2005/06: MJ520

av Owe Hellberg m.fl. (v)

Vandringsvägar för fisk i reglerade vattendrag

Motionen delad mellan flera utskott

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att via ägardirektiv ålägga Vattenfall AB att bygga laxtrappor eller andra fiskvandringsvägar.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ålägga regleringsföretagen att anlägga laxtrappor eller andra fiskvandringsvägar i reglerade vattendrag.²
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkoren för omprövning av gamla vattendomar.²
4. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag för att förbättra den naturliga fiskproduktionen och bevara den biologiska mångfalden i reglerade vattendrag.

¹Yrkande 1 hänvisat till NU.

²Yrkandena 2 och 3 hänvisade till BoU.

Fel! Okänt namn på

2 Utbyggnad av fungerande vandringsvägar

Rinnande vatten med omkringliggande områden utgör en av de mest artrika och värdefulla naturtyperna i landet. I det föreslagna nya miljö kvalitetsmålet, Ett rikt växt- och djurliv, slås fast att djur skall kunna sprida sig utan hinder, att missgynnade arter skall ha tillräckligt med livsmiljöer samt att bristmiljöer skall restaureras. För att uppnå målet är behovet av ytterligare åtgärder i rinnande vatten stort.

Tyvär är dock de flesta vattendrag i vårt land reglerade för kraftproduktion och företagen gör stora vinster. Detta har flera negativa konsekvenser, både ekonomiska och ekologiska. Regleringarna hindrar fiskarna att vandra mellan källflödena, havet och reproduktionsplatser och på grund av detta minskar tillgången på fisk. Även om vattendom finns och vandringsväg anges är de inte alltid väl fungerande. Många reglerade vattendrag saknar dessutom vattendom.

Laxens naturliga vandring i outbyggda älvar upp till lekplatserna främjar fortbestånd av livskraftiga laxar. De som inte klarar detta kraftprov blir utan avkomma. Så är inte fallet med utbyggda älvar där laxstationerna urskillningslöst fångar in alla laxar, både de livskraftiga och de orkeslösa, för att i speciella bassänger odla fram laxyngel. För att inte utarma arten till förmån för den odlade laxen, måste därför de utbyggda älvarna förses med laxtrappor så att de livskraftiga laxarna kan ta sig upp till naturliga lekplatser. Detta är förenat med betydande kostnader som kraftbolagen måste ta ett ansvar för. Samtliga kraftverk i t.ex. Luleälven saknar laxtrappor. Vattenfall AB hade redan i starten av kraftverksepoken i älven bestämt sig för att inte bygga laxtrappor och så har det fortsatt under hela utbyggnaden. Nu när vår värld har blivit mindre och vi vet hur andra länders utbyggnad av vattenkraften utformats – främst i USA och Kanada, med laxtrappor i de flesta älvarna och floderna – bör Vattenfall AB ta efter i denna fråga. Vattenfall AB håller dock en strikt linje. Man vill inte medverka till någon utbyggnad och bolagets vaga ursäkter handlar om att det är omöjligt att bygga trappor i de flesta kraftverken. Regeringen bör därför via sina ägardirektiv till Vattenfall AB ålägga bolaget att bygga laxtrappor, eller andra fiskvandringsvägar, i de reglerade älvar där bolaget har sin verksamhet och där en sådan utbyggnad är möjlig. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Under de senaste åren har riksdagen gjort mycket positiva uttalanden angående vikten av att förändra regelverket så att fler laxtrappor kommer till stånd. Det är nu nödvändigt att snabbt gå vidare så att nödvändiga regeländringar görs så att laxens möjligheter att reproducera sig naturligt verkligen förbättras. En lösning skulle därför kunna vara att ålägga regleringsföretagen att bygga laxtrappor och fungerande vandringsvägar vid alla dammar och kraftverk så att fisken kan vandra fritt. De skulle också ansvara för att vidta biotopåtgärder för att lindra skadorna av regleringarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3 Omprövning av gamla vattendomar

Äldre vattendomar kan innebära att olika kraftstationer omöjliggör för vandrande fiskar, som t.ex. lax och ål, att vandra upp och ner i sin naturliga miljö. Det är rimligt att sådana vattendomar omprövas i syfte att med t.ex. laxtrappor eller andra vandringsvägar återge vandrande fiskarter sin naturliga miljö och möjlighet att vandra till fortplantning.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet avseende uppföljningen av gällande vattendomar. Den har ingen möjlighet att påverka tillämpningen av gällande lagstiftning, så länge kraftverksamheten håller sig inom ramen för gällande vattendom. Om vattendomen påtagligt strider mot dagens kunskaper och motverkar intressen avseende t.ex. naturvårds- och miljöintressen, bör en sådan vattendom omförhandlas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Naturlig fiskproduktion – bevara den biologiska mångfalden

Fiskeriverket redovisade i slutet av 2004 rapporten Analys och konsekvenser av en förändrad inriktning på kompensationsåtgärder avseende fiske i nuvarande och kommande vattendomar. I rapporten framförs som en övergripande rekommendation att för alla kompensationsåtgärder bör målsättningen vara att så långt det är möjligt, prioritera naturlig fiskproduktion och att bevara den biologiska mångfalden. Många äldre vattendomar innehåller otidsenliga villkor och det är därför viktigt att omprövningsverksamheten prioriteras i framtiden. Det är viktigt att värdefulla vattenområden och naturliga fiskbestånd har en stark ställning i miljölagstiftningen. Vid tillståndsprovning bör skyddet av värdefulla naturliga fiskbestånd lyftas fram tillsammans med fiskeintresset.

Boverket har fått uppdraget att jobba vidare med frågan och riksdagen har via bostadsutskottet vid ett flertal tillfällen uppmärksammat problematiken utan att det hittills gett något synbart resultat. Regeringen bör därför skyndsamt återkomma med förslag beträffande möjligheterna för naturlig fiskproduktion och bevarandet av den biologiska mångfalden i reglerade vattendrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 5 oktober 2005

Owe Hellberg (v)

Kjell-Erik Karlsson (v)

Peter Pedersen (v)

Karin Thorborg (v)

Sten Lundström (v)

Sven-Erik Sjöstrand (v)